

Otistik Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Durumluluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Fehmi Çalık¹, Atike Yılmaz², Uğur Şentürk³, Hakan Akdeniz⁴, Kürşad Sertbaş⁴

¹Sakarya Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya/Türkiye

²Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Bilecik/Türkiye

³Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Çanakkale/Türkiye

⁴Kocaeli Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kocaeli/ Türkiye

Özet

Araştırmanın amacı, spor yapan ve yapmayan otizmli çocuğa sahip ebeveynlerin durumluluk ve süreklilik kaygı seviyelerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmamızın çalışma grubunu Kocaeli il merkezinde yaşayan ve otizm tanısı almış çocuğa sahip 46 ebeveyn oluşturmaktadır. Bunların 35'i anne, 11'i baba olarak belirlenmiştir. Araştırmada random (tesadüfi) yöntemi kullanılmıştır. Veriler Spielberg ve arkadaşları (1970) tarafından geliştirilen, Necla Öner ve Ayhan Le Compte (1974-1977) tarafından Türkçeye uyarlanan Durumluluk-Süreklilik Kaygı Ölçeği esas alınarak yapılmıştır. Verilerin analizinde t testi ve One – Way ANOVA, Ki-kare testleri kullanılmıştır. Araştırmada spor yapan ve spor yapmayan otistik çocuğa sahip ebeveynlerin durumluluk ve süreklilik kaygıları arasındaki farka bakılmıştır. Elde edilen bulgularda spor yapan ve yapmayan çocuğa sahip olan ebeveynlerin durumluluk kaygı düzeylerinde $p < 0,05$ den dolayı anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p < 0,473$), ailelerin süreklilik kaygı seviyelerinde ise anlamlı farklılık ($p > 0,48$) bulunmuştur. Sonuç olarak spor yapan ve spor yapmayan çocuğa sahip ebeveynler de süreklilik kaygı düzeylerinde artış olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otistik, Durumluluk kaygı, Süreklilik kaygı, Ebeveyn

Comparison Of State And Permanent Anxiety Levels Of Parents Have Autistic Children

Abstract

The purpose of this research is comparison of their level of state and permanent anxiety of parents who have doing sport and not doing sport children with autism. 46 parents, who living in Kocaeli province and have children with diagnosis of autism, constitutes to work group of our research. It was determined as 35 mothers, 11 fathers of them. In the research, random (accidental) method is used. Datas have been made based State-Permanent Anxiety Inventory developed by Spielberg and friends and adapted to Turkish by Necla Öner and Ayhan Le Compte. In analysis of data, t test and One - Way ANOVA, Ki-kare tests were used. In the research, it has been looking at the difference between the state and permanent anxiety of parents who have doing sport and not doing sport children with autism. In the findings because of the $p < 0.05$ A significant difference was found ($p < 0,473$) on the trait anxiety levels of parents whose child engaged in sports and not, a significant differences ($p > 0,48$) were found on the level of trait anxiety of families. As a result, it was determined that an increase in levels of permanent anxiety on parents who have doing sport and not doing sport children

Keywords: Autism, State anxiety, Permanent anxiety, Parents

GİRİŞ

Otizmin, Kanner (1943) tarafından tanımlanmasından bu yana, uzun bir süre geçmesine karşın, otizm etiolojisi tam olarak belirlenmiş değildir (Hebert ve Koulouglioti, 2010). Otistik bozukluk, Yaygın Gelişimsel Bozukluk (YGB) yelpazesi içerisinde yer alan toplumsal etkileşimde ve iletişimde yetersizlikler ile davranış, ilgi ve etkinliklerde sınırlı, basmakalıp ve yineleyici örüntülerle ve toplumsal etkileşim, toplumsal iletişimde kullanılan dil ya da sembolik oyun becerilerinin en az birinde 3 yaşından önce gecikmelerin ya da olağan dışı bir işlevselliğin olması ile karakterize gelişimsel bir bozukluktur (Diken,2013;412). Otizm etkileşim başlatma ve sürdürme gibi sosyal ve iletişim becerileri alanında sınırlılıklar gösteren ve yaygın gelişimsel bozukluk tanı grubu içerisinde yer alan bir gelişimsel bozukluktur (MEB.2013;1).

Otizm sosyal etkileşim, iletişim ve davranış sorunlarıyla kendini gösteren bir gelişimsel yetersizliktir (Aslan, İftar,Uzuner,2009;2). Karşılıklı sosyal iletişim bozukluklarının yanı sıra tekrarlayan ve kısıtlı davranış bozuklukları da otizm specturum bozukluğu içindedir (Simon, Corbett,2013;1). Öncelikle unutulmaması gereken şey erken tanının çok önemli olduğudur. Bir ailenin çocuğunun farklı olduğunu kabul etmesi zordur. Ama geç kalınırsa zaman aleyhine işler. Çünkü tedavide en önemli bölüm, erken başlanan özel eğitimidir (Semerci,2006; görüşlerini belirlemeyi amaçlayan ilgili araştırmalarda, ebeveynlerin endişe duydukları gelişimsel farklılıklar veya yetersizlikler gözlediklerini bildirdikleri gelişim alanlarının başında dil ve iletişim becerilerinin geldiği ortaya çıkarılmıştır (Bolton, Golding, Emond ve Steer, 2012; Chawarska ve ark., 2007; Jegatheesan, 2011). Özürlü çocuğu olan aile çoğu kez başına gelen bu duruma bir anlam veremez. Problemi nasıl çözeceğini bilemez. Bu konularda bir çok yere başvurur ve cevap aradığı bir takım sorular vardır. Durum ve problem nedir? Bu problem nereden kaynaklanmaktadır? Bu problem çözülür mü, engellilik düzelir mi? Aile içi ilişkileri nasıl düzenleyelim? Eğitimi nasıl olacak? Bu çocuğun geleceği nasıl olur veya bizden sonra hali ne olur? Başka çocuğumuz olsa acaba nasıl olur? gibi sorulara cevap ararlar (Özsoy, Özyürek. Eripek. 2002; 242). Engelli bir çocuğu yetiştirirken stres ile ilişkili faktörler tarafından en çok olumsuz etkilenen bir grup olarak otizmlili çocuğa sahip anneler görülür (Boyd,2002;208). Bu gibi sorular aile üzerinde baskı oluşturarak kaygı yaşamalarına sebep olmaktadır.

Genel anlamıyla kaygı, herhangi bir tehlikenin korkusunun yansıması olarak insanda ortaya çıkan tedirginlik ya da akıl dışı korku durumu olarak tanımlanabilir. Kaygı nesnesiz olması nedeniyle korkudan farklıdır, korkunun insan ya da bir olay olsun nesnesi belli iken kaygının nesnesi belirsizdir (Budak, 2000:437). Horney, kaygının bilinçdışı olarak yaşandığını belirtir ve davranışlara etki ettiğini söyler. Ona göre kaygılı insan kendini çaresiz hisseder. Kaygının mantıkdışı olması insanın istemeyeceği bir durumdur. Çünkü insan mantıkdışı bir şeyin etkisi altına girmek istemez. “Kişi, durumu ne kadar korkutucu, kontrolü dışında ve var olan kapasitesiyle baş edilemez algılıyorsa, o kadar kaygılanır” (Manav,2011;204). Kaygı olumsuz bir sonuç bekleme, iç çelişki, desteğin çekilmesi ve belirsizlik durumlarında ortaya çıkan üzüntü, sıkıntı, korku, başarısızlık duygusu, acizlik, sonucu bilememe ve yargılanma gibi durumlardan birini ya da bir kaçını içeren heyecansal süreç olarak ifade edilebilir (Kartopu,2013;239). Günümüz kültüründe kaygının birincil nedeni ekonomik belirsizlik değilmiş gibi görünmektedir, zira kaygı daha ziyade insanların toplumsal rollerine ilişkin

yaşadığı problemlerle, sürekli kimlik değiştirmek istemeleriyle ve eylemleri için herhangi bir rehber bulamamalarının imkânsızlığıyla bağlantılıdır (Salecl,2013;15). Kişinin geçici tehlikeli duruma bağlı olarak yarattığı kısa süreli kaygı, “durumluk kaygı”; bireyin içinde bulunduğu durumları genel olarak stresli olarak yorumlamasına neden olan kaygı ise “sürekli kaygı” olarak adlandırılır (Özgüven, 1994,323-324).

Kaygı çağımızın en büyük problemlerinden biridir. Gelişen dünya kaygıyı azaltmak yerine her gün farklı biçimlere büründürerek karşımıza yeniden çıkarmaktadır. Kaygı düzeyinin azaltılması, bireyin kendini daha iyi hissetmesini sağlayan farklı yollar vardır. Bunlardan biride spordur.

Spor, bireyin fizyolojik ve psikolojik yönden sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorik belirli bir düzeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur. Diğer bir ifadeyle spor, bireyin fikir, ruh ve beden gelişmesini ve bu öğeler arasında koordinasyonu ve sosyalleşmeyi sağlayan bir olgudur (Yetim,2000:115). Ayrıca spor veya herhangi bir fiziksel aktiviteye katılım kişinin farklı kimlik ve rollerini keşfetmesini sağlar, kendini algılayışını değiştirme fırsatı sunar, gurup duygusunu uyarır ve engelin farkındalığını azaltır. (Groff, Lundberg, Zabriskie,2009:318). Spor engellilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamakta, toplum içine kaynaşmalarını kolaylaştırmaktadır (Dunn, Fait,1997). Bu nedenle, engelli bireylerin topluma olan uyumlarını sağlamak, bu süreci hızlandırmak ve sosyalleşmelerine katkıda bulunmak için spor bir araç olarak ele alınmalıdır (Eichsteadt, Lavay,1995).

Bu araştırma; spor yapan ve yapmayan otizmli çocuğa sahip ebeveynlerin durumluluk ve süreklilik kaygı seviyelerinin karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmamızın çalışma gurubunu Kocaeli il merkezinde yaşayan ve otizm tanısı almış çocuğa sahip 46 ebeveyn oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veriler Spielberg ve arkadaşları (1970) tarafından geliştirilen, Necla Öner ve Ayhan Le Compte (1974-1977) tarafından Türkçeye uyarlanan Durumluluk-Süreklilik Kaygı Ölçeği esas alınarak yapılmıştır.

Durumluluk-Süreklilik Kaygı Ölçeği

Orijinal formu Spielberger ve Arkadaşları (1970) tarafından durumluluk ve süreklilik kaygı seviyelerini ayrı ayrı saptamak amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Öner ve Le Compte (1974-1977) tarafından yapılmıştır. Ölçek random (tesadüfi) yöntemi kullanılarak Kocaeli ilinde yaşayan çocuğuna otizm tanısı konmuş 35 anne, 11 babaya uygulanmıştır. Araştırmada ailelerle ilgili bilgi toplamak amacıyla kişisel bilgi formu ve ailelerin kaygı düzeylerini belirlemek amacı ile Spielberger’in Süreklilik Durumluluk Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Bir öz değerlendirme türü olan ölçek, toplam 40. maddeden oluşan iki ayrı ölçekten oluşmaktadır. Bu çalışmada envanterin 20şer maddelik Süreklilik Kaygı Ölçeği ve Durumluluk Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen toplam puan değeri 20 ile 80 arasında değişebilir. Puanın büyük olması kaygı seviyesinin

yüksek olduğunu, küçük puan kaygı seviyesinin düşük olduğunu işaret eder. (Öner ve Le Compte 1983). Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu engelli çocuğa sahip olan ailelerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 6 sorudan (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek, ailenin aylık geliri, çocuğun spor yapma durumu) oluşmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri üç aşamada toplanmıştır. Birinci aşamada ailelere demografik bilgi formu sunulmuş ve anneler ve çocuklarıyla ilgili bilgiler elde edilmiştir. İkinci aşamada sürekli kaygı ölçeği uygulanmıştır. Durumluk kaygı ölçeği uygulamasında ise ailelere çocukları ile birlikte sosyal ortamda (alışveriş, lokantada yemek yeme, çocuklarını kuruma götürme gibi) geçirdikleri zamanlar seçilerek bu durumda yaşadıkları duyguları dikkate almaları ve ölçeği bu kriterlere göre cevaplamaları istenmiştir. Araştırma bulguları SPSS 10,0 programında değerlendirilmiş sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde t testi ve One – Way ANOVA, Ki-kare testleri kullanılmıştır. Araştırmada spor yapan ve spor yapmayan otistik çocuğa sahip ebeveynlerin durumluluk ve süreklilik kaygıları arasındaki farka bakılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Ailelerin Cinsiyet, Yaş ve Mesleklerine Göre Analizi Sonuçları

Değişkenler		f	%	
Cinsiyet	Kadın	35	76,1	100,0
	Erkek	11	23,9	
Yaş	25-30	12	26,1	100,0
	31-36	20	43,5	
	37-42	10	21,7	
	42-48	4	8,7	
Meslek	Öğretmen	3	6,5	100,0
	Ev hanımı	28	60,9	
	İşçi	11	23,9	
	Serbest meslek	4	8,7	

Tablo 1’de toplam ankete katılan 46 kişinin % 76,1 ile 35 kadın, %23,9 ile 11 erkek oluşturmaktadır. Sonuçta ankete katılanların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Ankete katılanların 25-30 yaş arası %26,1 ile 12 kişi, 31-36 yaş arası %43,5 ile 20 kişi, 37-42 yaş arası %21,7 ile 10 kişi, 43-48 yaş arası %8,7 ile 4 kişi bulunmaktadır. Ankete katılan %43,5 ile 31-36 yaş arası kişilerin daha fazla olduğu görülmektedir. Mesleklere bakıldığında %6,5 ile 3 kişi öğretmen, %60,9 ile 28 kişi ev hanımı, %23,9 ile 11 kişi ev hanımı, %8,7 ile 4 kişi serbest meslek gurubu oluşturmaktadır. Sonuçta anketi cevaplayanlardan % 60,9 ile en çok ev hanımlarının olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Ailelerin Spor Yapan ve Yapmayan Çocuklarına Göre Dağılımı

Değişkenler	f	%
Spor yapmayan	34	73,9
Spor yapan	12	26,1

Tablo 2'e göre %73,9 ile 34 ailenin çocuğu spor yapmamaktadır, %26,1 ile 12 ailenin çocuğu spor yapmaktadır. Buradan da çocuğu spor yapmayan ailelerin daha fazla olduğu saptanmıştır

Tablo 3. Ailelerin Durum Kaygı Seviyelerine Göre Dağılımı

Durum Kaygı	f	%
20-39 Kaygı Seviyesi	27	58,7
40-59 Kaygı Seviyesi	19	41,3

Tablo 3'e göre % 58,7 ile 27 kişinin 20-39 arası durum kaygı seviyesinin düşük olduğu, %41,3 ile 19 kişinin 40-59 arası durum kaygı seviyelerinin orta düzeyi olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Ailelerin Sürekli Kaygı Seviyelerine Göre Dağılımı

Sürekli Kaygı	f	%
20-39 Kaygı Seviyesi	17	37,0
40-59 Kaygı Seviyesi	28	60,9
60-80 Kaygı Seviyesi	1	2,2

Tablo 4'da %37 ile 17 kişinin sürekli kaygı durumu 20-39 arası düşük kaygı seviyesinde, %60,9 ile 28 kişi 40-59 puan ile orta kaygı seviyesinde, %2,2 ile 1 kişinin 60-80 puan ile yüksek sürekli kaygı seviyesinde olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Kadın ve Erkeklerin Durum ve Sürekli Kaygı Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ortalama	S. Sapma	P
Durum Kaygı	Kadın	35	38,09	10,503	,015*
	Erkek	11	32,18	4,956	
Sürekli Kaygı	Kadın	35	42,37	7,960	,015*
	Erkek	11	35,82	6,824	

Tablo 5'de kadın ve erkekler arasında durum ve sürekli kaygı seviyelerinin karşılaştırılması sonucunda $p < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark bulunmuştur

Tablo 6: Ailelerin Spor Yapan ve Yapmayan Çocuklarına Göre Dağılımı

Değişkenler		N	Ortalama	S. Sapma	P
Durum Kaygı	Spor yapmayan	34	37,24	10,311	,473*
	Spor yapan	12	35,08	8,196	
Sürekli Kaygı	Spor yapmayan	34	42,21	7,796	,048*
	Spor yapan	12	36,83	8,077	

Tablo 6'e göre spor yapan ve yapmayan çocuğa sahip olan ailelerin durumluluk kaygı düzeylerinde $p < 0,05$ den dolayı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ailelerin sürekli kaygı seviyelerinde ise anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuçta spor yapan ve spor yapmayan çocuğa sahip ailelerin sürekli kaygı seviyelerinin olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışma ile spor yapan ve spor yapmayan otistik çocuğa sahip ailelerin durumluluk ve süreklilik kaygı durumları karşılaştırılmış ve spor yapan ve yapmayan ailelerin süreklilik kaygı seviyelerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yapılan birçok çalışmada engelli çocuğa sahip ailelerin kaygı düzeyi incelenmiştir. Çelengi (2009) yaptığı çalışmada Down Sendromu ve Otizm tanısı almış çocukların annelerinin yaşadığı kaygı, umutsuzluk ve tükenmişlik düzeyleri arasında fark olup olmadığını normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırarak incelemiştir. Araştırmaya 33 Otizm ve 30 Down Sendromu tanısı almış, 2-15 yaş aralığında toplam 63 çocuğun anneleri araştırma grubunu, aynı yaş aralığında normal gelişim gösteren 29 çocuğun anneleri ise kontrol grubunu oluşturmak üzere toplam 92 anne katılmıştır.

Araştırmada Spielberger'in Kaygı Envanteri, Beck'in Umutsuzluk Ölçeği ile Maslach Tükenmişlik Ölçeği ve Demografik Bilgi Anketi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre annelerin tükenmişlik, kaygı ya da umutsuzluk düzeylerini çocuğun engel durumundan çok bazı demografik değişkenlerin etkilediği görüldüğünü belirtmişlerdir. Avşaroğlu'nun (2012) de yaptığı çalışmada, zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan anne-babaların kaygı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocukları ile birlikte sosyal ortamda geçirdikleri zamanda yaşayabilecekleri durumluk kaygı düzeyleri ile sürekli yaşadıkları kaygı düzeyleri incelenmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Spielberger'in "Sürekli-Durumluk Kaygı Envanter"i ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kimlik bilgileri anketi kullanılmıştır. Araştırmaya 315 aile katılmıştır. Elde ettikleri bulgularda annelerin durumluk ve sürekli kaygı durumlarının, babalara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Öğrenim durumuna göre durumluk kaygı düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu, sürekli kaygıda ise anlamlı farklılaşmanın olmadığı, gelir durumuna göre durumluk ve sürekli kaygıda anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu belirtmişlerdir. Top'un (2009) da yaptığı çalışmada, otistik çocuğa sahip ailelerin yaşadıkları sorunları ve ruhsal durumlarını belirlemek amacı ile niteliksel olarak yapılmıştır. Çalışmanın verisi, yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir akış formunun kullanıldığı derinlemesine görüşmeler ile toplanmıştır. Giresun ilindeki otistik çocuğa sahip ailelerden örneklem içerisine alınan 16 ebeveyn ile görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler alt sorunlar çerçevesinde analiz edilerek, çalışma sonunda ebeveynlerin çocuklarına otizm tanısı konduğunda bunu kabullenmekte zorlandıkları, yaşam şekillerinin büyük ölçüde değiştiği, kendilerini çevreden soyutladıkları, daha duygusal oldukları, gelecekte endişe duydukları, yapmak istedikleri birçok şeyden vazgeçtikleri, her şeye rağmen çocuklarıyla ilgilenmenin onlara mutluluk verdiği ve yaşama bakış açılarında büyük değişikliklerin olduğu sonucuna varıldığını belirtmişlerdir. Deniz ve arkadaşları (2009) yaptıkları çalışmada, engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin durumluk-sürekli kaygılarının yaşam doyumları üzerindeki etkisini incelemek ve ebeveynlerin durumluk sürekli kaygıları ve yaşam doyumlarının cinsiyet, çocuğun engel türü ve eğitim gruplarına katılıp katılmama değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma farklılaşmadığını saptamak için yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu 293 kadın ve 114 erkek olmak üzere toplam 407 ebeveyn den oluşturmuşlardır. Araştırma verileri durumluk-sürekli kaygı envanteri, yaşam doyumu ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda durumluk-sürekli kaygının yaşam doyumunu anlamlı düzeyde etkilediği görülmüştür. Ebeveynlerin sürekli kaygı düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır, çocuğun engel türüne göre ebeveynlerin durumluk-sürekli kaygıları ve yaşam doyumları da anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Eğitim gruplarına katılma değişkeni açısından ise ebeveynlerin yaşam doyumları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenirken durumluk-sürekli kaygı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma bulunmadığı söylenmiştir. Doğru ve Arslan (2008) yaptıkları çalışmada, engelli çocuğu olan annelerin sürekli yaşadıkları kaygı düzeyleri ile çocukları ile birlikte sosyal ortamda (alışveriş, lokantada yemek yeme, çocuklarını kuruma götürme gibi) geçirdikleri zamandaki durumluk kaygı düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, çocukları bir özel eğitim kurumuna devam eden 51 anne oluşturmaktadır. Araştırma verileri Spielberger'in Sürekli-Durumluk Kaygı Envanteri ile engelli çocuğu olan annelerin yaşadıkları kaygı düzeylerinin belirlenmeye çalışılmıştır. Anneler ile ilgili sosyo-demografik bilgi elde etmek için 10 soruluk bir bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda annelerin çoğunluğunda sürekli kaygı durumuna rastlanmıştır. Ayrıca, annelerin eğitim durumlarına göre kaygı düzeylerinin artış gösterdiği belirlenmiştir.

Yapılan bir çalışmada otistik çocuğa sahip ailelerin sürekli stres profilleri incelemek amacıyla farklı kültürel ve coğrafi ortamlarda yaşamış farklı yaşlarda otistik çocuğa sahip annelerin stres profilleri karşılaştırılmış araştırmada anket ve stres ölçeği (Holroyd,1987) kullanılmıştır ve bağımlılık ve yönetim, zihinsel bozukluk, aile imkanlarının sınırları, yaşam boyu bakım ile ilişkili anlamlı sonuçlar elde etmişlerdir. Sonuçta otistik çocuğa sahip ailelere belirli alanlarda stresi azaltmayı amaçlayan tedavi programları önerilmiştir (Koegel ve ark,1992;205).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucuna göre Otistik çocuğa sahip olan aileleri çocuğun bir sportif aktiviteye yönlendirip onu yapması ile bu imkana sahip olmaması ailelerin kaygı seviyelerinde bir artış yada azalma meydana getirip getirmediğine bakılmış sonuçta yaş ile kaygı seviyesi arasında ilişki saptanmıştır. Kadın ve erkekler arasında durum ve sürekli kaygı seviyelerinin karşılaştırılması sonucunda $p < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark bulunmuştur. Spor yapan ve yapmayan çocuğa sahip olan ailelerin durumluk kaygı düzeylerinde $p < 0,05$ den dolayı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ailelerin sürekli kaygı seviyelerinde ise anlamlı farklılık bulunmuştur.

Bu çalışma ve yapılan diğer bilimsel çalışmaların sonuçlarına bakıldığında otizmli çocukların sosyalleşmelerinde ve enerjilerini harcamalarında sporun çok önemli bir yeri vardır. Spor yoluyla çocuğunun sosyalleştiğini gören ailelerin kaygı durumlarının azaldığı görülmüştür. Bu nedenle otistik çocukların spora yönlendirilmeleri sağlanmalıdır Otistik çocukların spor yapabilecekleri özellikle mekanların oluşturulması ve otistik çocuğa spor ve hareket eğitimi verecek uzman insanların yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Almansour, M.A., Alateeq,M.A.,Alzahrani, M.K., Algeffari,M.A., Alhomaidan,H.T. (2013). Depression and anxiety among parents and caregivers of autistic spectral disorder children. *Neurosciences* ; Vol. 18 (1).
- Avşaroğlu,S. (2012), Zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan anne-babaların kaygı düzeylerinin incelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, cilt:9,s:1, ISSN:1303-5134.
- Bolton, P. F., Golding, J., Emond, A., & Steer, C.D. (2012). Autism spectrum disorder and autistic traits in the Avon Longitudinal Study of Parents and Children: precursors and early signs. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 51, 249-260.
- Boyd,B.A. (2002). Examining the Relationship Between Stress and Lack of Social Support in Mothers of Children with Autism. *Focus On Autism And Other Developmental Disabilities*. Volume 17, Number 4, Winter 2002.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. 1.Baskı. Ankara. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Chawarska, K., Paul, R., Klin, A., Hannigen, S., Dichtel, L.E., & Volkmar, F. (2007). Parental recognition of developmental problems in toddlers with autism spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37, 62-72.
- Coşkun,Y.,Akkaş,G. (2009). Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 10 (1).
- Çelengi,B. (2009), Otizm ve Down Sendrom'lu Çocuğa Sahip Annelerin Kaygı, Umutsuzluk ve Tükenmişlik Duygularının Karşılaştırılması, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, *Ege Eğitim Dergisi*, cilt:10, s:2
- Deniz,E.M.,Dilmaç,B.,Arıcak,T.O. (2009), Engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin durumluk sürekli kaygı ve yaşam doyumlarının incelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*,cilt:6 s:1, ISSN: 1303-5134.
- Diken,İ.H. (2013). Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. İ.H.Diken (editör). Ankara. Pegem Akademi.
- Doğru,Y.S.S.,Arslan,E. (2008), Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyi İle Durumluk Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması, Selçuk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,sayı:19 ISSN: 1302-1796.
- Dunn, J.M., Fait, H.,(1997), *Special Physical Education: Adapted,individualized, developmental Seventh Edition*, Iowa Dubuque Brown& Benchmark, 22.
- Dyches, T., Wilder, L., Sudweeks, R., Obiakor, F., & Algozzine, B. (2004). Multicultural issues in autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34, 211-222.
- Eichsteadt, C.B., Lavay, B.W., (1995), *Physical Activity for Individuals with Mental Retardation Campaign*, Illinois, 47.
- Groff, D.G., Lundberg, N.R.,Zabriskie, R.B. (2009). Influence of adapted sport on quality of life: perceptions of athletes with cerebral palsy. *Disability Rehabilitation*, 31 (4): 318-326.

- Hebert, E. B., & Koulouglioti, C. (2010). Parental beliefs about cause and course of their child's autism and out comes of their beliefs. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 33, 149-163.
- Jegatheesan, B. (2011). Multilingual Development in Children with Autism: Perspectives of South Asian Muslim Immigrant Parents on Raising a Child with a Communicative Disorder in Multilingual Contexts. *Bilingual Research Journal*, 34, 185-200.
- Kartopu,S. (2013). Kaygının Kader Algılarıyla ilişkisi (Kahramanmaraş Örneği). *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C.2. S.3
- Koegel,R.L, Schreibman,L.,Loos,M.L., Wilhelm,D.H.,Dunlap,G.,Robbins,F.R., Plienis,J.A. (1992). Consistent stress profiles in mothers of children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, June 1992, Volume 22, Issue 2, pp 205-216.
- Manav,F. (2011). Kaygı Kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*. C.5,No:9 Ocak- Haziran
- MEB.(2013). Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Okulu) I. Ve II. Kademe Eğitim Programı (Otistik Çocuklar İçin). Ankara
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1983). Süreksiz Durumluk / Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı.1. baskı. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. İstanbul
- Özgüven, E. (1994), Psikolojik Testler, PDREM Yayınları, Ankara
- Özsoy,Y.,Özyürek,M.,Eripek,S. (2002). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş. 12. Baskı. Ankara. Kartepe yayınları
- SalecL, R.,(2013), Kaygı Üzerine. Çev: AKSOY,B.E. 1. Baskı. İstanbul. Metis Yayınları
- Semerci,Z.B. (2006). Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul. Alfa yayınları.
- Simon,M.D., Corbett,B.A. (2013). Examining associations between anxiety and cortisol in high functioning male children with autism. *Journal of Neurodevelopmental Disorders* , 5:32 doi:10.1186/1866-1955-5-32
- Top,Ü.F. (2009), Otistik Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşadıkları Sorunlar ile Ruhsal Durumlarının Değerlendirilmesi: *Niteliksel Araştırma, Çocuk Dergisi*, cilt:9, s:1
- Uzuner,Y. İftar,G.K,Aslan,Y.G. (2009). Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Ev Uygulamasının Bir Çocukla İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 10 (1).
- Üstüner, T.F. (2009). Otistik Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşadıkları Sorunlar ile Ruhsal Durumlarının Değerlendirilmesi: *Niteliksel Araştırma. Çocuk Dergisi* 9 (1).
- Yetim,A.(2000),Sosyoloji ve Spor, Ankara